

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
گروه روان‌شناسی

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد
رشته روان‌شناسی عمومی

بررسی اثر بخشی آموزش روشهای بهبود روابط مادر و کودک در تغییر شیوه های فرزند پروری و کاهش کودک‌آزاری

استاد راهنما:

دکتر حسن یعقوبی

استاد مشاور:

دکتر رضا عبدی

پژوهشگر:

محبوبه طاهری

بهمن ۱۳۹۲

تبریز/ ایران

تقدیم به:

سه وجود مقدس:

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم...

موهایشان سپید شد تا ما رو سفید شویم...

و عاشقانه سوختند تا گرمابخش وجود ما و روشنگر راهمان باشند...

پدرانمان

مادرانمان

استادانمان

سپاسگزاری

سپاس مخصوص خداوند مهربان که به انسان توانایی و دانایی بخشید تا به بندگانش شفقت ورزد، مهربانی کند و در حل مشکلاتشان یاری شان نماید. از راحت خویش بگذرد و آسایش هم نوعان را مقدم دارد، با او معامله کند و در این خلوص انباز نگیرد و خوش باشد که پروردگار سمیع و بصیر است.

سپاس ایزد منان که به من این فرصت را داد تا به این مرحله از علم رسیده و از هیچ محبتی دریغ نکرد و در تمام مراحل زندگی مرا قوت قلب بود.

از استاد صبور و با تقوا، **جناب آقای دکتر حسن یعقوبی** که در کمال سعه صدر، همواره راهنما و مشوق بنده در تمامی مراحل این پژوهش بودند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

از استاد عزیز و فرهیخته، **جناب آقای دکتر عبدی** که با حسن خلق و فروتنی، هدایتگر و مشاور اینجانب در انجام این پژوهش بودند، تشکر و سپاسگزاری می کنم.

از استاد فرزانه و دلسوز؛ **جناب آقای دکتر بافنده** که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند؛ کمال تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین بر خود لازم می دانم از سایر اساتید و دوستان که در مراحل پژوهش، دانش و آموخته هایشان را از من دریغ نکردند و در مراحل اجرا حامی و یاورم بودند، کمال تشکر و قدردانی را بنمایم.

صمیمانه از همکاری مدیران محترم مدارس ارشاد، احمدی و دانش شهرستان آذرشهر، روسای محترم و همکاران گرانقدرم در مرکز بهداشت استان و شهرستان، بخصوص کارشناسان محترم واحد بهداشت مدارس و بهداشت روان، تقدیر و تشکر می نمایم.

محبوبه طاهری

بهمن، ۱۳۹۲

تبریز، ایران

چکیده :

مقدمه: کودکی به عنوان دورانی که سنگ بنای شخصیت فرد در آن بنا نهاده می شود که تحت تاثیر عوامل متعدد است که رابطه ی مادر - کودک جزء مهم ترین این عوامل تلقی می شود. در این پژوهش به بررسی اثر بخشی آموزش بهبود روابط مادر- کودک بر تغییر شیوه های فرزند پروری و کاهش کودک آزاری پرداخته می شود.

روش کار: این مطالعه از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون و پس آزمون با گروه گواه است. نمونه ای به تعداد ۳۰ نفر از بین مادران دارای کودک ۱۰-۷ ساله که در مدارس پایه اول تا چهارم ابتدایی مشغول به تحصیل بودند به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند و سپس به روش گمارش تصادفی در دو گروه آزمایش ($n=15$) و کنترل ($n=15$) قرار گرفتند. بسته آموزشی بهبود روابط والد و کودک با عنوان «این طوری هم می شود» برای گروه آزمایش در ۱۰ جلسه، بصورت دو روز در میان آموزش داده شد. پرسشنامه ی شیوه های فرزند پروری (بامریند) و پرسشنامه ی دوبعدی کودک آزاری قبل و بعد از اجرای جلسات آموزشی بر روی گروه های کنترل و آزمایش اجرا گردید. دو ماه بعد از مداخله نیز، پایداری نتایج مداخله با اجرای دوباره ی پرسشنامه ها بر روی آزمودنی های هر دو گروه مورد سنجش قرار گرفت. داده ها با استفاده از روش های کوواریانس یک طرفه تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها: نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون شیوه های فرزند پروری مستبدانه، و کودک آزاری جسمی و عاطفی، بعد از برگزاری جلسات بهبود روابط مادر و کودک، تفاوت معناداری مشاهده شد ($P < 0/05$)، اما در نمرات پس آزمون و پیش آزمون شیوه فرزند پروری سهل گرایانه تفاوت معناداری مشاهده نگردید ($P > 0/05$). همچنین در پیگیری انجام یافته بعد از دو ماه جهت بررسی پایداری اثر بخشی همان نتایج بدست آمد.

نتیجه گیری: با توجه به یافته ها می توان چنین نتیجه گیری نمود که آموزش بهبود روابط مادر و کودک در تغییر شیوه های فرزند پروری مستبدانه و کاهش کودک آزاری عاطفی و جسمی موثر بوده اما در تغییر شیوه فرزند پروری سهل گرایانه تاثیری نداشت. همچنین در پیگیری دو ماهه نیز همین نتایج بدست آمد.

واژگان کلیدی: بهبود روابط مادر- کودک - شیوه های فرزند پروری - کودک آزاری

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول : کلیات پژوهش

- ۱-۱ - مقدمه..... ۲
- ۱-۲ - بیان مسأله ۴
- ۱-۳- اهمیت و ضرورت مسأله..... ۸
- ۱-۴- اهداف پژوهش ۱۰
- ۱-۴-۱ - هدف کلی..... ۱۰
- ۱-۴-۲- اهداف جزئی ۱۰
- ۱-۵- سوال های پژوهش ۱۰
- ۱-۶- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها ۱۱
- ۱-۶-۱- تعاریف مفهومی ۱۱
- ۱-۶-۲- تعاریف عملیاتی ۱۱

فصل دوم: ادبیات و پیشینه ی پژوهش

- ۱-۲ - مقدمه ۱۳
- ۲-۲- پیشینه نظری ۱۴
- ۲-۲-۱- شیوه های فرزند پروری ۱۴
- ۲-۲-۱-۱- تاریخچه ۱۴

- ۱۵.....تعریف سبک‌های فرزند پروری. ۲-۱-۲-۲
- ۱۶.....برخی از نظریات مطرح شده در زمینه‌ی فرزند پروری. ۳-۱-۲-۲
- ۱۶.....نظریه‌ی بامریند. ۱-۳-۱-۲-۲
- ۲۰.....نظریه‌ی اریکسون. ۲-۳-۱-۲-۲
- ۲۰.....الگوی فرزند پروری زیگلن. ۳-۳-۱-۲-۲
- ۲۲.....نظریه‌ی آدلر. ۴-۳-۱-۲-۲
- ۲۳.....پیامدهای شیوه‌های فرزند پروری. ۴-۱-۲-۲
- ۲۶.....کودک آزاری. ۲-۲-۲
- ۲۶.....تاریخچه. ۱-۲-۲-۲
- ۲۶.....تعریف و انواع کودک آزاری. ۲-۲-۲-۲
- ۲۸.....بررسی علل و عوامل کودک آزاری. ۳-۲-۲-۲
- ۳۴.....برخی نظریه‌های مربوط به کودک آزاری. ۴-۲-۲-۲
- ۳۷.....پیامدهای کودک آزاری. ۵-۲-۲-۲
- ۳۸.....تعامل مادر- کودک. ۳-۲-۲
- ۴۱.....نظریه‌های مطرح در خصوص روابط والد- کودک. ۱-۳-۲-۲
- ۴۱.....نظریه پذیرش- طرد والدین. ۱-۱-۳-۲-۲
- ۴۲.....الگوی شیفر. ۲-۱-۳-۲-۲
- ۴۳.....الگوی ویتتر باتم. ۳-۱-۳-۲-۲

- ۴۳..... رفتارهای والدین نسبت به کودک ۲-۳-۲-۲
- ۴۶..... روش های مختلف آموزش بهبود تعامل والد - فرزند ۳-۳-۲-۲
- ۵۱..... پیشینه تجربی ۳-۲
- ۵۶..... جمع بندی مبانی نظری و تجربی ۴-۲

فصل سوم: روش پژوهش

- ۵۹..... مقدمه ۱-۳
- ۵۹..... روش تحقیق ۲-۳
- ۶۰..... جامعه آماری ۳-۳
- ۶۰..... نمونه و روش نمونه گیری ۴-۳
- ۶۱..... ابزارهای اندازه گیری ۵-۳
- ۶۱..... پرسشنامه شیوه های فرزند پروری (بامریند) ۱-۵-۳
- ۶۱..... پرسشنامه دو بعدی کودک آزاری ۲-۵-۳
- ۶۲..... روش جمع آوری اطلاعات ۶-۳
- ۶۴..... روشهای آماری ۷-۳

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده های پژوهش

- ۶۶..... مقدمه ۱-۴
- ۶۶..... آمار توصیفی ۲-۴
- ۶۸..... بررسی پیش فرض های کلی ۳-۴

- ۷۱-۴-۴- تحلیل استنباطی داده ها.....
- ۷۱-۴-۱- بررسی مفروضه های اختصاصی.....
- ۷۵-۴-۲- تحلیل سوال های پژوهشی.....

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

- ۸۲-۵-۱- مقدمه.....
- ۸۳-۵-۲- بحث و نتیجه گیری سوالات پژوهش.....
- ۸۷-۵-۳- نتیجه گیری کلی.....
- ۸۹-۵-۴- محدودیت های پژوهش.....
- ۸۹-۵-۵- پیشنهادهای پژوهشی.....
- ۹۰-۵-۶- پیشنهادهای کاربردی.....

فهرست منابع و ماخذ :

- ۹۱- منابع فارسی.....
- ۹۶- منابع انگلیسی.....

چکیده انگلیسی

ضمائم و پیوست ها

پیوست شماره (۱): جدول پروتکل اجرای جلسات آموزشی بهبود روابط مادر- کودک ، همراه با راهنمای تسهیل گری.....۱۰۳

پیوست شماره (۲): پرسشنامه شیوه های فرزند پروری بامریند.....۱۰۶

پیوست شماره (۳): پرسشنامه دو بعدی کودک آزاری.....۱۰۹

فهرست جداول

<u>عنوان</u>	<u>شماره صفحه</u>
جدول (۱-۳) نگاره طرح پژوهشی	۵۹.....
جدول (۲-۳) خلاصه پروتکل آموزشی	۶۴.....
جدول (۱-۴) میانگین و انحراف معیار نمرات شیوه های فرزند پروری مستبدانه و آزادگذار به تفکیک گروه	۶۶.....
جدول (۲-۴) میانگین و انحراف معیار نمرات متغیر های کودک آزاری جسمی و عاطفی به تفکیک گروه	۶۷.....
جدول (۳-۴) نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنف در بررسی نرمال بودن متغیرهای شیوه های فرزند پروری و کودک آزاری در گروههای آزمایش و کنترل	۶۸.....
جدول (۴-۴) آزمون لون برای بررسی همگنی واریانس ها در بین آزمودنی های گروه آزمایش و گواه در فرزند پروری و کودک آزاری	۷۱.....
جدول (۵-۴) اثر تعامل نمرات پیش آزمون کودک آزاری با متغیر مستقل (مداخله) برای بررسی همگنی شیب های رگرسیون	۷۴.....
جدول (۶-۴) اثر تعامل نمرات پیش آزمون با متغیر مستقل (مداخله) متغیر شیوه های فرزند پروری برای بررسی همگنی شیب های رگرسیون	۷۴.....
جدول (۷-۴) میانگین و انحراف معیار متغیر شیوه فرزند پروری مستبدانه در گروههای آزمایش و کنترل	۷۵.....
جدول (۸-۴) خلاصه تحلیل کوواریانس یک طرفه اثرات آموزش بهبود روابط مادر کودک بر تغییر شیوه فرزند پروری مستبدانه در گروههای آزمایش و کنترل اثر پیش آزمون	۷۶.....

جدول (۹-۴) میانگین و انحراف معیار متغیر شیوه فرزند پروری آزادگذار در گروههای آزمایش و کنترل..... ۷۷

جدول (۱۰-۴) خلاصه تحلیل کوواریانس یک طرفه اثرات آموزش بهبود روابط مادر کودک بر تغییر شیوه فرزند پروری آزادگذار در گروههای آزمایش و کنترل..... ۷۷

جدول (۱۱-۴) میانگین و انحراف معیار متغیر کودک آزاری جسمی در گروههای آزمایش و کنترل..... ۷۸

جدول (۱۲-۴) خلاصه تحلیل کوواریانس یک طرفه اثرات آموزش بهبود روابط مادر کودک بر کاهش کودک آزاری جسمی در گروههای آزمایش و کنترل..... ۷۹

جدول (۱۳-۴) میانگین و انحراف معیار متغیر کودک آزاری عاطفی در گروههای آزمایش و کنترل..... ۸۰

جدول (۱۴-۴) خلاصه تحلیل کوواریانس یک طرفه اثرات آموزش بهبود روابط مادر کودک بر کاهش کودک آزاری عاطفی در گروههای آزمایش و کنترل..... ۸۰

فهرست شکل ها

شماره صفحه

عنوان

- شکل (۱-۴) نمودار هیستوگرام برای بررسی نرمال بودن داده های فرزند پروری در گروه آزمایش و کنترل ۶۸
- شکل (۲-۴) نمودار هیستوگرام برای بررسی نرمال بودن داده های کودک آزاری در گروه آزمایش و کنترل ۶۹
- شکل (۳-۴) نمودار جعبه ای برای بررسی نرمال بودن داده های کودک آزاری و فرزند روری در گروه آزمایش و کنترل ۷۰
- شکل (۴-۴) نمودار جعبه ای آزمون شیوه های فرزند پروری و پرسشنامه کودک آزاری بعد از حذف داده های پرت ۷۰
- شکل (۵-۴): نمودار پراکنش نمودار پراکنش پیش آزمون (متغیر همراه) و پس آزمون متغیر فرزند پروری ۷۳
- شکل (۶-۴): نمودار پراکنش پیش آزمون (متغیر همراه) و پس آزمون کودک آزاری ۷۳

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه:

ارتباط والدین و فرزندان از جمله موارد مهمی است که سالها نظر صاحب نظران و متخصصان تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است. خانواده نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او را به وجود می آورد. کودک در خانواده پندارهای اولیه را درباره ی جهان فرا می گیرد، از لحاظ جسمی و ذهنی رشد می یابد، شیوه های سخن گفتن را می آموزد، هنجارهای اساسی رفتار را یاد می گیرد و سرانجام نگرشها، اخلاق و روحیاتش شکل می گیرد و به عبارتی اجتماعی می شود (هرگنهان^۱ و السون^۲، ۱۳۸۲). در میان اعضای خانواده، مادر نخستین شخصیتی است که با کودک نه تنها در دوران جنینی، بلکه در کلیه دوران زندگی رابطه مستقیم و تنگاتنگ دارد. از میان عوامل متعدد روابط انسانی موثر در رشد و تکامل کودک، شخصیت مادر و نحوه تعامل او با کودک اهمیت اساسی دارد (مهرافروز، ۱۳۷۸؛ نقل از تقی زاده طبسی، ۱۳۸۵).

بسیاری از والدین در زمان و فضای مشترک با کودکانشان به سر می برند اما با احساسات و نیازهای کودک خود بیگانه اند. پدر و مادر بودن بسیار فراتر از رویدادی زیستی است. فرزندان به زمان کافی برای مشارکت هیجانی با والدینشان نیاز دارند و پدر و مادر باید بدانند که برای برقراری ارتباط لازم چگونه باید به شیوه های کارآمد به تعامل با کودکان خود بپردازند (لندرت^۳، ۱۳۹۰).

هر خانواده ای شیوه های خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می گیرد این شیوه ها که شیوه های فرزند پروری^۴ نامیده می شوند متأثر از عوامل مختلف از جمله عوامل فرهنگی،

-
1. Hergenhan
  2. Alson
  3. Lendert
  4. Parenting Styles

اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره می باشد (হারدی^۱، پاور^۲ و جی دیک^۳، ۱۹۹۳). شیوه های فرزندپروری به عنوان مجموعه ای از رفتارهاست که تعاملات والد-کودک را در طول دامنه گسترده ای از موقعیت ها توصیف می کند و فرض شده است که یک جو تعاملی اثرگذار را به وجود می آورد. شیوه های فرزندپروری یک عامل تعیین کننده و اثرگذار است که نقش مهمی در رشد روانی کودکان ایفا می نماید (رضایی و خداخواه، ۱۳۸۸).

اگر کانون خانواده برای کودک محیطی پر استرس و خطرآفرین باشد و جو ایجاد شده در خانواده و روابط بین والدین و کودک، باعث آزار واذیت او گردد، خانواده کارایی خود را در تربیت نسل خلاق، پویا، متعهد و مسئولیت پذیر از دست خواهد داد و باعث بروز و ظهور انواع آسیب های اجتماعی خواهد شد و در نهایت دامنه ای بی انتهایی از محیط اجتماعی را در بر خواهد گرفت (آقابگلویی، طباطبایی و موسوی، ۱۳۸۰).

یکی از این آسیب ها که متأسفانه چندان که باید به آن توجه نشده است، پدیده ی کودک آزاری^۴ است. بروز این پدیده در خانواده و توسط والدین تک عاملی نیست. وجود مشکلات فردی والدین نظیر کنترل نکردن خشم، آشنا نبودن با توانائی های کودکان، عقاید و نگرش آنها در مورد کودکان و تربیت آنها می توانند سبب اعمال خشونت بر کودکان شوند (بهارى، ۱۳۸۸).

انواع کودک آزاری در سالهای حساس و مهم کودکی به رشد و سلامت آنان آسیب های جدی می رساند کودکان آزار دیده در همه ی جنبه های اساسی رشد مانند رشد جسمانی، ذهنی، روانی و اجتماعی با مشکلات و نارسایی های فراوانی روبرو خواهند شد (خوشابی، ۱۳۸۶).

آگاهی والدین از روشهای صحیح برخورد با کودکان موجب کاهش برخوردهای نامناسب بین آنها شده، اعتماد کودکان به والدین را افزایش می دهد و باعث می شود والدین و کودکان هر دو درخواستهای خود از یکدیگر منطقی تر رفتار کنند (نیتزل^۵ و استرایت^۶، ۲۰۰۴).

-
1. Hardy
  2. Power
  3. Jaedicke
  4. Child Abuse
  5. Neitzel
  6. Stright

۱-۲- بیان مسئله

خانواده مهمترین نهاد اجتماعی در جوامع انسانی بوده و از نظر تکوین شخصیت و پرورش آن در فرزندان و سازگاری فرد با جامعه آثار وسیعی دارد تاثیر خانواده بر رشد چنان بارز است که با وجود اختلافات موجود بین صاحب نظران روان شناسی، بسیاری از آنان در زمینه اهمیت سبکهای فرزند-پروری و تاثیر آن بر رشد، نظر مشترک دارند. اکثر روان شناسان صرف نظر از مکتبی که به آن معتقدند کنش های متقابل بین والدین و فرزندانشان را اساس رشد عاطفی تلقی نموده اند (بالبی^۱، ۱۹۶۴؛ نقل از برومندنسب، ۱۳۷۳).

بارلو^۲ و پارسونز^۳ (۲۰۰۳) بر تاثیر کیفیت رابطه والد- نوزاد بر رشد از این لحاظ که شرایطی را برای برقراری الگوهای سالم و موثری در کودکی و بزرگسالی مهیا می سازد تاکید می کنند. یکی از مهم ترین وظایف والدین در هر خانواده پدید آوردن شرایطی است که سلامت روانی کودک تامین شود به عبارت دیگر پدر و مادر موظفند که بهداشت روانی کودکان خویش را تامین کنند.

بنابراین یکی از مهمترین عوامل موثر بر رشد روانی و اجتماعی کودک، روابط والدین و کودکان می باشد که از اهمیت بحرانی در زندگی کودک در حال رشد برخوردار است به طوری که کیفیت این روابط در سالهای اولیه کودکی، اساس رشد شناختی، اجتماعی و هیجانی آینده را پایه گذاری می کند (مانتیمما^۴، ۲۰۰۶).

کودکان به تاثیر متقابل با والدین خود نیاز دارند، به رفتارهای آنان توجه می کنند و از طریق تعامل با والدین ساختار اجتماعی دنیای اطراف خود را می شناسند. این تاثیر متقابل، اهمیت اساسی در رشد و تحول کودک دارد. کودک برای رشد و تحول نیاز به فراهم شدن محیط مساعد دارد، محیطی که کلید اصلی آن مراقبت والدین است مراقبت یعنی درک کردن، شناختن، دوست داشتن، پذیرفتن، تحریک انگیزه های کودک، تامین نیازهای تغذیه ای و پوشاک و حفاظت از کودک در برابر بیماریها و در یک کلام، انتظار متناسب با توانایی های کودک داشتن است. میزان وابستگی و علاقه دوطرفه بین والدین و کودک، توانایی او را برای یادگیری مطالب جدید افزایش می دهد. در حالی که بد رفتاری با کودک و عدم توجه به نیازهای او می تواند باعث ایجاد اختلالات روانشناختی همانند پر خاشگری در بزرگسالی شود. بدیهی است تنها یک مدل و شیوهی خاص برای رشد و تکامل خردسالان وجود

1. Bowlby
2. Barlow
3. Parsons
4. Mantymaa

ندارد. لذا در آمیختن نظرات سنتی با روش مدرن و جدید شیوه های تعامل با فرزندان می تواند یک راهکار مناسب برای پیشرفت باشد (آقاییگلویی و همکاران، ۱۳۸۰).

دارلینگ^۱ و استینبرگ^۲، ۱۹۹۳ (نقل از گلاسگو^۳، دورنبوچ^۴، ترویر^۵، استینبرگ و رایتر^۶، ۱۹۹۷) شیوه های فرزند پروری را این گونه تعریف نموده اند: «شیوه های فرزند پروری مجموعه ای از گرایش ها، اعمال و جلوه های غیر کلامی است که ماهیت تعامل کودک و والدین را در تمامی موقعیت های گوناگون مشخص می کند و در سه حیطه اقتدار منطقی، استبدادی و آزادگذار مطرح شده است. بامریند^۷ (۱۹۹۱) از سبک های فرزند پروری استبدادی^۸، مقتدر^۹ و آزادگذار^{۱۰} نام برد. وی معتقد است که والدین مستبد، روابط سرد همراه با کنترل زیاد را بر فرزندان خود اعمال می کنند. والدین مقتدر، کنترل خود را همراه با رابطه ای گرم و پاسخ گویی به فرزندان خود دارند در حالی که والدین آزادگذار، انتظارات اندکی از فرزندان خود داشته هیچ گونه کنترل و پاسخ گویی هم نسبت به آنان ندارند (خوئی - فر، رجایی و محبراد، ۱۳۸۶).

تا حدود دو دهه ی قبل گمان می رفت که خانواده به سبب وجود روابط صمیمی و محبت آمیز بهترین مکان برای زندگی و رشد و شکوفایی عاطفی و جسمانی کودکان و نوجوانان است. اما با کمال تعجب، مشخص شده است که نه تنها خانواده های مساله دار، بلکه خانواده هایی که به ظاهر معمولی یا مطلوب هستند هم ممکن است نسبت به کودکان خود بدرفتار باشند (گلس^{۱۱} و استراوس^{۱۲}، ۱۹۸۸).

برخی از والدین استفاده از روش های صحیح فرزند پروری را وجهه همت خود قرار می دهند؛ در حالی که دیگران، ممکن است به شیوه های فرزند پروری نامطلوب و نامناسب متوسل شوند، آنان ممکن است در تعامل با کودک خود به استفاده ی مکرر از روش های تنبیهی روی بیاورند و یا اینکه کودک را به حال خود رها کنند و او را در انجام هر فعالیتی آزاد بگذارند. بنابراین الگوهایی از فرزند پروری می توانند منجر به بد رفتاری با کودک یا کودک آزاری گردند. شیوه های فرزند پروری بدون

-
1. Darling
  2. Steinberg
  3. Glasgow
  4. Dornbusch
  5. Troyer
  6. Ritter
  7. Baumrind
  8. Authoritative
  9. Authoritarian
  10. Permissive
  11. Gelles
  12. Straus

دخالت که طی آن، رفتار والدین در مورد کودک با بی توجهی، بی اعتنائی و طرد همراه است کودک- آزاری از نوع غفلت محسوب می شود (هوپر^۱، ۲۰۰۵). در جوامع مختلف، دیدگاههای بسیار متفاوتی در باره بدرفتاری با کودک وجود دارد. این نظرات متأثر از فرهنگ هر جامعه بوده و حساسیت، دانش و اعتقادات فرهنگی با این دیدگاهها ارتباط پیدا می کنند، بخصوص زمانی که قصد اندازه گیری آزار وجود داشته باشد (ممقانی و جوانمرد، ۱۳۸۶). کودک آزاری طبق تعریف و از نظر بالینی شامل هرگونه صدمه عمدی به کودک مثل آزار یا آسیب جسمی، غفلت ورزیدن یا بی توجهی در فراهم ساختن توجهات عاطفی و جسمی کافی، نظارت ناکافی، رها کردن، تجاوز جنسی و شکنجه کردن کودکان می باشد (ممقانی و جوانمرد، ۱۳۸۶)

افسردگی، شخصیت چندگانه، اختلال نقص توجه، رفتارهای ضداجتماعی و بزهکاری، پرخاشگری، رفتارهای آسیب به خود، تاخیر در تکامل زبان و مهارت های حرکتی و تکامل شناختی، اعتماد به نفس پایین و داشتن دیدگاه منفی نسبت به خود و دیگران از جمله عوارض روانی کودک- آزاری هستند (وایت، ۲۰۱۱).

وایس^۲ و پور^۳ (۲۰۰۷) و شنک^۴ (۲۰۰۸) معتقدند که برای پیشگیری از کودک آزاری، تکنیک هایی برای کنترل فشارهای مربوط به والدین در راه تربیت و پرورش کودک و زندگی روزمره آنها وجود دارند که باید آموزش داده شوند. والدین آموزش دیده، در مواجهه با مسائل و مشکلات، نقش فعالتری به کودک می دهند؛ این والدین از پیشداوری و امر و نهی به کودکان پرهیز می کنند و موجب انتقال این خصوصیات به کودکان نیز می شوند. کودکان این گونه والدین از دلبستگی ایمن برخوردارند (نیتزل و استرایت، ۲۰۰۴).

مطالعات متعددی از جمله (تیلور^۵ و بیگان^۶، ۱۹۹۸؛ پاترسون^۷، ۱۹۸۲؛ بارلو^۸، ۲۰۰۰ و گاتلیب^۹، ۲۰۰۴) نشان می دهد که آموزش مهارت های فرزندپروری موجب افزایش تعامل مثبت والدین با کودکان؛ کاهش سوء رفتار با کودکان (کودک آزاری)، تغییرات مثبت در درک و رفتار والدین از والد بودنشان که خود منجر به بهبود رفتار کودکان می شود؛ کاهش افسردگی و استرس مادران؛ افزایش

1. Hopper
2. Wise
3. Poore
4. Shenk
5. Taylor
6. Biglan
7. Patterson
8. Barlow
9. Gottlieb

رضایت والدین و کاهش تعارض والدین در مورد روش تربیتی کودکان می شود (نقل از وزارت بهداشت، ۱۳۸۶).

نتایج مطالعات انجام شده در ایران حاکی از آن است که برخلاف کشورهای غربی، در اکثریت موارد بروز موارد کودک آزاری صرفاً ناشی از عدم آگاهی والدین از نحوه صحیح تعامل با کودکان است و به میزان بسیار کمتری مسائلی چون الکلیسم، پریشانی های روابط والدین و غیره در آن دخیل هستند؛ هرچند که این اتیولوژی ها نیز در مواردی مطرح می باشند. به همین دلیل وزارت بهداشت در سال ۱۳۸۲ با همکاری صندوق کودکان سازمان ملل متحد بر آن شد تا طی تعدادی کارگاه های مشارکتی با شرکت والدین، کودکان و نوجوانان و دست اندرکاران مراقبت از کودک، نیازهای اساسی در رابطه با روش های بهبود روابط خانوادگی را برآورد کند. پس از این مرحله، روش های بهبود ارتباط در قالب کتاب و بروشور به صورت ابزارهای ارتباطی در قالب داستان های کوتاه به نحوی قابل ارائه به خانواده ها تدوین شد. این ابزارها در قالب یک کتاب داستان (۱۰ داستان کوتاه) و سه بروشور با همکاری کارشناسان وزارت بهداشت و یونسف طی سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶ تدوین شده اند این کتاب آموزشی با عنوان «این طوری هم می شود» از سری ابزارهای بهبود روابط والد و کودک است که در جهت تنظیم روابط بهتر با فرزند بکار می رود (نقل از وزارت بهداشت، ۱۳۸۶).

محقق در این پژوهش در نظر دارد از طریق آموزش بسته ی آموزشی با عنوان «این طوری هم می شود» - که آموزش هایی در خصوص بهبود روابط والد و کودک می باشد - در جهت تغییر شیوه های فرزند پروری استبدادی و آزادگذار و کاهش میزان کودک-آزاری جسمانی و عاطفی که به نظر می رسد در سبک های فرزند پروری مذکور دیده می شود گامی در جهت سلامت روان کودکان و سلامت خانواده بردارد. و همچنین به این سوال اساسی پاسخ دهد که آیا بهبود روابط والد و کودک بخصوص روابط مادر با کودک بر تغییر شیوه فرزندپروری و کاهش کودک آزاری تاثیر دارد؟